

Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi

Gender, ailə və demografiya məsələlərinin işıqlandırılması

Demografiya hər bir ölkənin sosial-iqtisadi inkişafını müyyən edən mühüm amillərdən biridir. Əhalinin sayı, yaş strukturu, miqrasiya axınları, doğum və ölüm səviyyələri, məskunlaşma coğrafiyası ölkənin gələcək inkişaf strategiyalarına birbaşa təsir göstərir.

Azərbaycanda son illərdə müşahidə olunan demografiik dəyişikliklər bir sıra məqamlarla yanaşı, milli təhlükəsizlik və dayanıqlı inkişaf baxımından da diqqət mərkəzindədir.

Ölkədə əhali məskunlaşması və artımı qeyri-bərabər bölgülərlə müşayiət olunur

Proseslər göstərir ki, qeyd edilən xüsusda ölkəmizdə müyyən təhlükəli hallar da mövcuddur. Məsələn, araşdırmlar göstərir ki, Azərbaycanda doğum və ölüm nisbəti getdikcə bir-birine yaxınlaşır və ölkədə tebii artım tempi aşağı düşüb. 2010-cu ilə qədər ölkədə ildə 150-160 min körpe doğulurdusa, indi onların sayı texminən 100 min nəfərə enib. Bu tendensiya davam edərsə, ölkədə demografiya sahəsində ciddi problemlərin yaranması qəçiləz olacaq.

Xatırladaq ki, Azərbaycanda 2010-cu ildə 9 milyonuncu, 2019-cu ildə isə 10 milyonuncu vətəndaş dünyaya gəlib. Amma artım tempi aşağı düşüb. Ümumiyyətlə, 1991-ci ilə qədər müyyən dönenlərdə artım və azalma tempi bir-biri əvəzləyib. Xüsusən də 2011-ci ildən əhalinin təbii artımında yenidən azalma tempi başlayıb. Düzdür, bu hal əslində bütün dünyada müşahidə olunur. Hətta BMT tərəfindən aparılan araşdırmlara əsasən, 2080-ci illərdə dünya əhalisinin sayının 10,3 miliarda çatacağı və daha sonra azalmağa başlayacağı və əsrin sonunda 10,2 miliarda düşəcəyi gözlənilir. Ötən il isə Yer kürəsi 8 milyard insan sərhədini keçib, lakin BMT növbəti 60 ildə cəmi 2 milyard yeni əhali doğulacağını proqnozlaşdırır. Ölkələrin əhalisi

Qlobal demografiya problemləri Azərbaycanda da özünü göstərməyə başlayır...

nin sayına görə sıralamada üçüncü yeri 277 min əhali ilə Xətai rayonu yer alıb. Milli Məclisin 21 dekabr 2012-ci il tarixi iqrərarı ilə Bakı şəhəri Xəzər rayonunun inzibati ərazi bölgüsündə qismən dəyişikliklər edilərək Bakı şəhərində 12-ci rayon - Pirallahi rayonu yaradılıb. Pirallahi rayonu əhali sayına görə sıralamada son sıradə yer alır. 2013-cü ilin əvvəlinə olan rəsmi statistikaya əsasən, Pirallahi rayonunun 18,2 min sakini olub. Cari ilin əvvəline olan statistikaya görə isə rayonun 18,8 min sakini var. amam maraqlıdır ki, paytaxtdan başqa ölkənin digər inzibati ərazilərində əhalinin beş artımı qeydə alınır. Bundan başqa, dağlıq və ucqar bölgelərdə insanların kütləvi şəkildə şəhərlərə və xarici ölkələrə miqrasiyası müşahidə olunur. Bu isə həmin ərazilərdə sosial xidmətlərin dayanıqlılığına, iqtisadi aktivliyə və milli irlərin qorunmasına mənfi təsir göstərir.

Azərbaycanda da yaşlanma prosesi artıq özünü qabarıq göstərir

Demografi problemi digər vacib aspekti az doğum səviyyəsidir. Əvvəllər ailələrdə 3-4 və daha çox uşaq olması adı hal sayılırdısa, bu gün bir və ya iki uşaqla kifayətlənən ailələrin sayı artır. Bu dəyişikliklər əsasən şəhər heyat tərzinin yayılması, qadınların təhsil və əmək fəaliyyətində daha feal iştirak etməsi, iqtisadi çətinliklər və gələcək təminatla bağlı narahatlıqlarla izah olunur. Əger bu tendensiya davam edərsə, gələcəkdə ölkədə əmək qabiliyyətli əhalinin azalması və yaşlıların sayının artması problemi ilə üz-üzə qalmaq mümkündür.

Azərbaycanda yaşlanma prosesi artıq hiss olunmaqdır. Rəsmi statistikaya görə, 65 yaşdan yuxarı insanların ümumi əhali arasındakı payı getdikcə artır. Bu isə pensiya təminatı, səhiyyə xidmətləri və sosial müdafiə sistemine əlavə yük yaradır. Əger doğum səviyyəsi aşağı, miqrasiya isə yüksək olaraq qalarsa, gələcəkdə ölkədə yaşlıların çoxluq təşkil etdiyi cəmiyyət formalığı bilər ki, bu da əmək bazarına və iqtisadi dinamizmə mənfi təsir edəcək. Miqrasiya məsəlesi isə demografiik tarazlığa təsir edən əsas amillərdən biridir. Gənc və əmək qabiliyyətli insanların xaricə, xüsusiətə Avropa ölkələrinə köçməsi ölkə daxilində işçi qüvvəsinin azalmasına səbəb olur. Eyni zamanda, bu insanlar kənd təsərrüfatı, sənaye və digər sahələrdə potensial əmək resursları idilər. Gənclərin xaricə

si vacibdir. Demografiik problem yalnız əhalinin say məsələsi deyil, həm də sosial, iqtisadi və mədəni inkişafın əsas şərtlərindən biridir. Bu problemin həlli üçün hem dövlət siyaseti, həm də cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrinin iştirakı vacibdir. Azərbaycanın gələcək inkişafı üçün sağlam və balanslı demografi strukturun formalasdırılması əsas prioritetlərdən biri olmalıdır.

Samirə SƏFƏROVA
Yazı Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyə dəstəyilə çap olunur.